

Кучма Ольга

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
КНУ імені Тараса Шевченка

Проблемний аспект укладання електронного договору страхування

Розвиток інтернет-технологій, диджиталізація, Ковід-19 збільшили у 2020 році попит на укладення електронних договорів купівлі-продажу. Так, наприклад, за 6 місяців 2020 року укладено 1,3 млн. електронних полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що на 224% більше, ніж за аналогічний період минулого року [1].

На практиці можуть виникати проблеми в частині належного оформлення укладення договору страхування в електронній формі.

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію» електронний договір укладається шляхом пропозиції його укласти (оферти) однією стороною та її прийняття (акцепту) другою стороною. Електронний договір вважається укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти такий договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції в наступному порядку: надсилання електронного повідомлення особі, яка зробила пропозицію укласти електронний договір, підписаного у нижченаведеному порядку;

заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі, що підписується у нижченаведеному порядку;

вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею. Порядок підписання наступний: за допомогою електронного підпису або електронного цифрового підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий

підпис», за умови використання засобу електронного цифрового підпису усіма сторонами електронного правочину; за допомогою електронного підпису одноразовим ідентифікатором, визначеним цим Законом; за допомогою аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів [2].

При цьому, законодавством передбачено, що до фінансових послуг, щодо яких існує спеціальне законодавство, Закон України «Про електронну комерцію» застосовується лише в частині правочинів, вчинених в електронній формі, яка не суперечить спеціальному законодавству, у сфері фінансових послуг.

Законом України «Про страхування» встановлено вимоги до договорів страхування, які мають бути дотримані сторонами при укладенні договору [3] (договір страхування має бути вчиненим у письмовій формі, обов'язково містити підписи сторін, інші умови, чітко визначені згаданим законом).

Дотримання вимог як законодавства у сфері електронної комерції, так і спеціального законодавства важливо, адже при недодержанні письмової форми договору страхування такий договір є нікчемним з відповідними правовими наслідками для обох сторін, також буде вважатися, що страхова компанія надає фінансові послуги без укладення договору, що є порушенням статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Страховики різними шляхами виконують вимоги законодавства при укладенні договорів в електронній формі: розміщують на сайті положення про укладення електронних договорів та в публічних офертах дане положення зазначають невід'ємною частиною договору, зазначають процедуру укладення в т.ч. підписання електронного договору в самій оферті, визначаючи окремою частиною або розробляють один великий договір (не ділячи його на частини, з окремими посиланнями, які зазначають в оферті), який містить інформацію в т.ч. і про умови укладення електронного договору.

Не є проблемою викласти в інтернеті умови договорів страхування (страхові ризики, врегулювання, підстави для відмови у виплаті тощо). Дискусійними виявились питання що саме слід вважати наявністю оферти, акцепту та підписів сторін, оскільки у страхових компаній та регулятора (до 01.07.2020 регулятор - Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг) були різні погляди з цього приводу.

Наприкінці 2019 року регулятор здійснив перевірку страхових компаній на предмет дотримання законодавства при укладенні електронних договорів, в результаті якої зафіксував у багатьох страхових компаній порушення процедури укладення електронного договору страхування (розпорядження регулятора №2139 від 29.10.2019, №2679 від 17.12.2019, №2680 від 17.12.2019, №2131 від 29.10.2019, №2408 від 28.11.2019 та інші [4])

Коли клієнт на сайті страхової компанії скористався функцією купівлі електронного полісу, виконав умови, зазначені страховою компанією, в тому числі, сплатив страховий платіж, отримав підтвердження укладення договору страхування в електронній формі, він має бути впевненим, що має дійсний договір страхування.

Розвиток суспільних відносин спонукає до створення нових правових конструкцій оформлення відносин між сторонами. З розвитком цифрових технологій все більше договорів укладаються за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем. Укладення договорів страхування в електронній формі, на сьогодні, є невід'ємною частиною проведення страхової діяльності. Із запропонованих законодавцем способів підписання договору страхування (враховуючи те, що не у всіх є КЕП, потенційний клієнт обирає онлайн продукти, в тому числі, щоб не відвідувати офіс (тому варіант з підписанням договору про те, яким чином буде підписано інший договір не актуальний, якщо це не корпоративний клієнт), найоптимальнішим залишається варіант підпису клієнтом договору за допомогою разового ідентифікатора. Щодо доведення фактів наявності оферти та акцепту при укладенні електронного договору, то з метою уникнення дискусій між страховою компанією та регулятором чи третіми особами доцільно регулятору (нині – Національний банк України), розробити методичні

рекомендації укладання електронних договорів страхування, проєкт яких надати страховим компаніям для обговорення та випрацювання спільного документу, який би враховував і вимогу законодавства і потребу клієнта і можливості адміністрування в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Список використаної літератури:

1. Новини МТСБУ. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/presscenter/news/158803/> (дата звернення 23.11.2020)
2. Про електронну комерцію : Закон України від 03 вересня 2015 р. №675-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#n170> (дата звернення 23.11.2020)
3. Про страхування : Закон України від 07 березня 1996 р. №85/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 23.11.2020)
4. Рішення, прийняті за результатами розгляду справ про правопорушення, вчинені на ринках фінансових послуг / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/Rishennia-pryiniati-za-rezultatamy-rozhliadu-sprav-pro-pravoporu/?from=2019-10-09&till=2019-12-20&tag=1&number=&rozstatus=&text=> (дата звернення 23.11.2020)